

Alkotmánybíróság
még nem iktatott sz. alkotmányjogi panasz

BUDAPEST KÖRNYÉKI TÖRVÉNYSZÉK
Gazdasági Kollégium
Pécs, Csorodai
Ért.: 2013 JÜN. 24
Ért. m. l. /
g) Gy. /
Példány: 2
Melléklet: 1x2
Ügyszám: 66-1039/2013
Infok.

Benyújtva:

Budapest Környéki Törvényszék 66. G. 40. 500/2011. sz. alatt

Panaszos: [redacted]

Képv.: dr. Gyöngyösi Zoltán üv. (1118 Budapest, Himfy u. 7. fsz/1.)

Pld.: 2 db.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG
Ügyszám: 10/1039-0/2013
Érkezett: 2013 JÚL 03.
Példány: [redacted] Kezelőiroda:
Melléklet: 4 db [redacted]

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott [redacted] i [redacted] panaszos
az alábbi

alkotmányjogi panaszt:

Kérem annak megállapítását, hogy a Kúria Gfv.VII.30.188/2012/6. sz. ítélete az Alaptörvény XII. Cikk (1) bekezdésébe és XV. Cikk (1) bekezdésébe ütközik, azaz sérti a panaszosnak a tulajdonhoz való jogát és a törvény előtti egyenlőségének a jogát. Kérem ennek alapján az ítélet megsemmisítését.

I n d o k o l á s

Az ügy alkotmányjogi megítélése annyiban tiszta és egyszerű, hogy a probléma lényege nem a tényállás feltárásának a hiányosságaiban lelhető fel, nem is a perjog szabályainak helytelen alkalmazásában, hanem egy anyagi jogértelmezési kérdésben. Ez pedig a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. tv. (Szt.) 79. § (2) bekezdése és 88. §-a alapján alkalmazandó, a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. tv. (Gt.) 64. § (3) bekezdésében foglalt számítási mód kidolgozatlanságát foglalja magában, amely miatt tehát ebben a kérdésben egy jogszabályilag nem egyértelműen szabályozott helyzet (egy joghézag) tátong. Jelen esetben a Kúria olyan tartalommal töltötte ki ezt, amely alapján az ítéletében foglalt jogi megoldás sérti a panaszosnak az Alaptörvény kérelmi részben szereplő jogait. (És egyébként mindenkinek, aki hasonló ügybe keveredik, tehát átalakulás esetén ki akar lépni egy szövetkezetből vagy gazdasági társaságból és igényt tart arra, hogy a valós vagyoni állapot szerint számoljanak el vele, e szempontból tehát a probléma generális jellegű.)

Eljárási kérdések

A felülvizsgálati ítélet kézbesítése 2013. április 23-án történt meg, az alkotmányjogi panasz benyújtásának a határideje így 2013. június 22. napja, mivel azonban ez munkaszüneti nap, így a benyújtás határnapja 2013. június 24., azaz hétfő az 1001/2013. (II.27.) AB Tű. határozat 28. § (2) bekezdése alapján. A benyújtás helye az elsőfokú bíróság (a Budapest Környéki Törvényszék Gazdasági Kollégiuma).

A panasz jogalapja és az Alkotmánybíróság hatásköre a 2011. évi CLI. tv. 27. §-én és az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének d) pontján alapul. A megsértett jog a tulajdon és a

bíróság előtti egyenlőség joga. ■■■■■ ■■■■■ érintettsége: pervesztes felperes, akitől elvonták a tulajdonjogát és megsértették a bíróság előtti egyenlőségének a jogát. A panaszos a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, mivel a felülvizsgálati ítélet ellen további jogorvoslatnak nincs helye. Perújítás nincs folyamatban.

Mellékeljük az első-, másodfokú ítéletet és a felülvizsgálati ítéletet. Bizonyítási indítványként javasoljuk az AB Tü. határozat szerint az elsőfokú bíróságtól az iratanyag beszerzését.

Adatvédelem: ■■■■■ ■■■■■ kijelenti, hogy az alkotmányjogi panasz indítványának a nyilvánosságra hozatalához hozzájárul, az indítványban lévő személyes adatainak a nyilvánosságra hozatalához nem.

A tényállás

A tényállást nagyon lerövidítve és csak az alkotmányjogi lényegre koncentrálna a Kúria támadott ítélete foglalja magában, ahhoz ténybelileg hozzátenni nem kell semmit.

A lényeg összefoglalva az, hogy ■■■■■ ■■■■■ felperes az alperesi jogelőd ■■■■■ ■■■■■-et tagja volt, s amikor az alperesi jogelőd 2003. május 26. napján tartott közgyűlésen elhatározta, hogy átalakul kft.-vé (az alperessé, azaz a ■■■■■ ■■■■■ ■■■■■ ■■■■■-vé), akkor ő úgy döntött, hogy ki kíván lépni a szövetkezetből. Az alperesi jogelőd a 2003. január 1. – május 26. közötti időre beszámolót és vagyonmérleget fogadott el – de mindkettőt könyvviteli (számviteli) értéken. Ez tehát azt jelentette, hogy az a szövetkezet egész vagyont nem a vagyontárgyak valós értékén fogadta el. A könyvviteli érték alapján a vagyontárgyak alig értek valamit, viszont az ez alapján meghozott 4/2003. sz. közgyűlési határozattal „fizették ki” a felperest, aki tehát nem a vagyontömeg reá eső hányadának a valós értékét kapta meg, hanem pusztán annak a számított, könyvviteli értékét, ami töredéke volt a vagyontárgyak valós értékének. Ennek alapján tartott igényt arra a perben, hogy a szövetkezet vagyonának a valós értékén számoljanak el vele, és nem az 1-4/2003. sz. közgyűlési határozatban foglalt, súlyosan alulértékelt forgalmi értékeken. Az elsőfokú bíróság ezt elutasította, a másodfokú bíróság a felperes jogi szemléletét fogadta el, míg a Kúria ismét az elsőfokú bíróság ítéletét tekintette helyesnek.

A Kúria úgy foglalt állást, hogy a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. tv. (Szt.) 79. § (2) bekezdése és 88. §-a szerint a szövetkezet gazdasági társasággá való átalakulása esetén a gazdasági társaságokról szóló, akkor hatályos 1997. évi CXLIV. tv. (Gt.) kell alkalmazni a jogvita feloldására (ezzel a felperes egyet is értett), a Gt. 62. § (3) bekezdése és 64. § (3) bekezdése pedig kimondja, hogy a társaság közgyűlésének (taggyűlésének) kell döntenie a vagyonmérleg-tervezetről (ami szintén nem volt vita tárgya), inentől kezdve pedig az Szt. 20. § (1) bekezdésének 1) pontja szerint nem lehet jogsértőnek tekinteni az elszámolás mikéntjéről szóló közgyűlési határozatokat. Az eltérés a felperes és a Kúria gondolkodása között ott lehetett fel, hogy ezek után a Kúria kiemelte: az alperes jogelődjének joga volt a felperessel, mint kilépő taggal a számvitelről szóló 2000. évi C. tv. (Sztv.) 137. § (1) bekezdése alapján nem a szövetkezeti összvagyon valós értékén, hanem csak annak számviteli értéken elszámolni.

A Gt. 64. § (3) bekezdése ezt mondta ki: „*A vagyonmérleg-tervezetek adatai és a vezető tisztségviselők előterjesztése alapján tételesen meg kell határozni az átalakulással létrejövő gazdasági társaság tagjait (részvényeseit) a tervezett jegyzett tőkéből megillető hányadot, és tételesen meg kell állapítani a jogutód gazdasági társaságban tagként (részvényesként) részt venni nem kívánó személyeket megillető vagyonhányadot, továbbá ennek kiadási módját. Az*

elszámolás a vagyonmérleg-tervezet szerinti saját tőke és a korábbi jegyzett tőke, illetve a saját tőke és a mérleg főösszeg arányának figyelembevételével történik”. Ennek alapján a Kúria kijelentette, hogy a felperessel szemben egyedül – mivel erről szólt a közgyűlési határozat – nem a vagyonmérlegbe szereplő vagyonelemek valós értékén, hanem a vagyonelemek számított, könyv szerinti értékén lehetett csak elszámolni. A felperes ezt a szemléletet következetesen vitatta és vitatja most is.

Elsősorban is jelezni kell, hogy a Kúria is elismerte, miszerint az átalakulási határozatokban foglalt elszámolás polgári jogi viszonyt teremt a szövetkezeti jogutód és a kiváló tag között, tehát önmagában az, hogy ez az elszámolás egy közgyűlési határozati alakban jelenik meg, nem jelenti azt, hogy az abban foglalt számítástól ne lehessen eltérni egy polgári perben (mint amilyen ez is). A közgyűlési határozatnak tehát e vonatkozásban nincs anyagi kötőereje.

Másrészt a felperes álláspontja szerint a Gt. 64. § (3) bekezdése – mi több: a Gt. bármely rendelkezése – semmiféle meghatározást nem tartalmaz arra nézve, hogy milyen értéken kell elszámolni a kiválni szándékozó taggal. Ennek következtében semmiféle olyan jogszabály nincs, amely meghatározná, hogy kizárólag az átalakulási közgyűlés által meghatározott számítási móddal – pl. a jelen per tárgyát képező könyv szerinti értéken – lehet csak elszámolni a kiváló taggal. A Kúria sehol nem jelezte, hogy hol van ez leírva a joganyagban. Egyedül a Gt. 64. § (3) bekezdésére hivatkozott – de abban meg ilyen éppen nincs, abban csak az van, hogy el kell számolni, az Szvt. 137. § (1) bekezdése pedig nem a kiváló taggal szembeni elszámolás mikéntjét foglalja magában.

Harmadrészt a Kúria által szintén citált Szt. 79. § (2) bekezdése nem ad iránymutatást arra nézve, hogyan, milyen módszerrel kell az elszámolást teljesíteni.

A könyv szerinti érték csak ahhoz kell, hogy a két társaság (a jogelőd és a jogutód) vagyonelemei összevethetőek legyenek, folyamatosan vezethető legyen a költségleírás, de nem az, hogy ennek alapján számoljanak el a távozó taggal.

Azonban ha és amennyiben elfogadnánk azt a jogi szemléletet, amely a Kúria ítéletében megjelent, hogy ti. egy átalakuló gazdasági társaság (pl. szövetkezet) esetén a kiváló taggal nem az átalakuló társaság vagyonának tényleges és valós értékén kell elszámolni, hanem a számított, ún. könyv szerinti értéken – mint ahogy itt is történt – , akkor a kiváló tagnak a következő jogai sérülnek az Alaptörvényben (mint ahogy sérültek itt is).

A tulajdonhoz való jog sérelme

Az Alaptörvény XII. Cikk (1) bekezdése szerint: „*Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.*” [Ez a régi Alkotmányban a 13. § (1) bekezdésben jelent meg.]

A szövetkezeti üzletrész értéke (amiről a per tárgya szólt) vagyon és tulajdon. Mindenkinek jogában áll az, hogy a tulajdona csorbíthatatlanul megmaradjon, annak értéke megmaradjon, ha elvonják tőle a tulajdonát, annak értékéhez maradéktalanul hozzájusson.

A könyv szerinti érték alkalmazása a szövetkezetek vagy bármely más gazdasági társaság átalakulásánál erre teljesen alkalmatlan. A könyv szerinti érték csak ahhoz kell, hogy a két társaság (a jogelőd és a jogutód) vagyonelemei összevethetőek legyenek egymással, folyamatosan vezethető maradjon a már meg kezdett és folyamatban lévő költségleírás, de nem az, hogy ennek alapján számoljanak el a távozó taggal. Ha tehát a bíróságok a könyv szerinti értékét alkalmazzák, akkor nem a vagyonelemek valós forgalmi értékéből indulnak ki,

hanem egy olyan számított, kizárólag a számvitel szempontjából értékelhető értékből, amelynek nincs köze a vagyonelemek valós forgalmi értékéhez, ezáltal **a kiváló tag nem juthatna hozzá a vagyonelemek valós értékének a reá eső részéhez, tehát egy ilyen jellegű elszámolás következtében elveszíti a vagyonát, mivel nem jut hozzá a saját üzletrészének a valóságos forgalmi értékéhez, ami indokolatlan és alaptalan tulajdonelvonást jelent az ő oldalán.**

A továbbiakban bemutatjuk azokat a joggyakorlati elemeket, amelyek ezt a téves álláspontot nem fogadják el. Mivel azonban kifejezetten a szövetkezekről átalakulásáról nincs semmiféle joganyag, ezért a gazdasági társaság átalakulásával kapcsolatos joganyagokat mutatjuk be, amelyek arra mindenképpen rávilágítanak, hogy a könyv szerinti érték az átalakulások esetén kiváló taggal szemben nem alkalmazhatóak, mert ez nem egy valóságos, hanem csak egy kreált, a valósággal nem azonosítható, pusztán számítási műveleti érték.

Az egyenlőség elvének a sérelme

Az Alaptörvény XV. Cikk (1) bekezdése szerint: „*A törvény előtt mindenki egyenlő.*”

Már rámutattunk arra, hogy a szövetkezet és a Gt.-k hatálya alá tartozó gazdasági társaságok között az átalakuláskor kiváló tag szempontjából nincs lényegi különbség, mivel

a) a szövetkezetek és a gazdasági társaságok között semmiféle különbség nincs a társadalmi életben elfoglalt helyükben, ui. mindegyik alapvetően nyereségre törekvő gazdálkodó szervezet (ld. erre: Ptk. 38. §), legfeljebb a szövetkezet a tagokkal szemben nem törekszik nyereségre, de harmadik személyekkel szemben már igen, emellett

b) a gt.-k személyi összetétele a legtöbb esetben azonos a szövetkezetekével, mivel a gazdasági társaságok többségének tulajdonosait is magánszemélyek alkotják, egyébként a szövetkezeteknek is lehetnek a tagjai között természetes és jogi személyek, akárcsak a gazdasági társaságok esetében,

c) a szervezeti összetételnek és a belső struktúrának semmi köze sincs a kilépő tag elszámolási igényéhez, egyébként mindegyik gazdasági társaság vezetősége és irányító testülete egyformán határozatokat hoz, legfeljebb más szavazati arányok szerint.

Arra is rámutattunk, hogy a gazdasági társaságok (kkt., bt., kft. stb.) esetében a következetes bírói gyakorlat az, hogy az átalakulás esetén az innen kiváló taggal nem könyv szerinti értéken, hanem a reá eső vagyonelemek valós forgalmi értékén kell elszámolni (neki a reá eső vagyont kiadni).

Így az EBH2002.784. sz. eseti döntés kimondta a korábbi Gt., vagyis az 1988. évi VI. tv. 81. § (1) bekezdésének értelmezésével, hogy hiába vannak az átalakulási vagyonszerzőtervezetekben a vagyontárgyak könyv szerinti értéken feltüntetve, a távozó taggal szembeni elszámolás alapja az átalakuló szövetkezet kötelezettségekkel csökkentett tényleges vagyona, azaz annak tényleges forgalmi értéke. Ugyanezt mondja ki az EBH2002.661. (BH2002.104.) sz. eseti döntés is: „**A Gt. és a társasági szerződés, illetve a tagok eltérő megállapodásának hiányában, könyv szerinti értékek helyett, a vagyon forgalmi értékét kell irányadónak tekinteni. A peres felek jogviszonyára az Sztv. (számviteli tv. – szerk.) tagsági viszony megszűnése időpontjában hatályos 41. §-ának (1) bekezdésében írt szabályok nem alkalmazandóak. Az Sztv. 1. §-a szerint ugyanis az Sztv. az alperes beszámolási és könyvvizsgálási kötelezettségére, a nyilvánosságra hozatalra, közzétételre, illetve a könyvvizsgálatra vonatkozó követelményeket szabályozza. A társasági jogviszonyból eredő elszámolási kötelezettségre, előírásokat nem tartalmaz. Tévedett ezért az elsőfokú bíróság,**

amikor úgy ítélte, hogy a felperessel a könyv szerinti értéken kell elszámolni, és vagyoni szaporulat hiányában kizárólag a felperes által szolgáltatott vagyoni betét, illetve tagi kölcsön összege illeti meg a felperest."

Az 1988. évi VI. tv. fenti rendelkezéseit tételesen ugyan nem vitte tovább az új Gt., vagyis a a jelen ügyben is alkalmazandó 1997. évi CXLIV. tv. (mint háttérjogszabály), de nem is zárta ki ennek alkalmazhatóságát. Amikor a tag nem kíván a továbbiakban az átalakuló társaság tagja lenni, az átalakulással egy időben a tagsági jogviszonya megszűnik. Habár a Gt. kifejezetten nem szabályozza, hogy az átalakulás előtt a szövetkezet (gazdasági társaság) kilépő tagja esetén a megszűnés szabályait kellene alkalmazni, azonban a volt tag és a társaság közötti elszámolás viszonylatában analógiaként mégis figyelembe veendő az alábbi eseti döntés (BDT2003.866):

„A Gt. 95. § (1) bekezdése szerint a társaságtól megváló taggal a tagsági jogviszonya megszűnésének időpontjában fennálló állapot szerint kell elszámolni. A tagsági viszony megszűnésekor a kilépő tagot nemcsak a tagsági viszony alatt keletkezett vagyoni szaporulat, illetve az általa rendelkezésre bocsátott vagyoni betét illeti meg, hanem az elszámolást - a felek eltérő rendelkezése hiányában - a társaság teljes vagyonára nézve kell lefolytatni. A vagyoni betét mértéke a társaság tiszta vagyonából a kilépő tagot megillető arányos rész kiszámításakor veendő figyelembe. A Gt. szerint - a társasági szerződés, illetve a tagok eltérő megállapodásának hiányában - a könyv szerinti értékek helyett a vagyon forgalmi értékét kell irányadónak tekinteni [Bírósági Határozatok 2002/3/104. számú eseti döntés]. Ehhez képest a jogvita elbírálásához - a rendelkezésre álló adatokra figyelemmel - nemcsak könyvszakértő, hanem ingatlanforgalmi, esetleg a társasági vagyon összetételétől, milyenségétől függően - egyéb, most még meg nem határozható szakértő kirendelése is szükségessé válhat.” Mellesleg a hivatkozott BH2002.104. is ezt mondta ki a megismélt eljárásra: *„Az alperes nyilatkozatától függően ingatlanforgalmi szakértő, illetve igazságügyi könyvszakértő ismételt kirendelése válhat szükségessé.”*

Ez történt a jelen esetben is: a könyv szerinti érték semmire sem jó. A 7/2013. Számviteli kérdés pl. így határozza meg az átalakuló társaság vagyonát. Ez volt a kérdés: *„Egy korlátolt felelősségű társaság egyik tulajdonosa kilép a társaságból, tulajdonrészét tőke kivonásos tőkeleszállítással megszüntetik. A tulajdonost megillető, jegyzett tőkén felüli saját tőke értékének meghatározásához szükséges-e a társaságnak közbenső mérleget készíteni? Mi alapján lehet megállapítani a tulajdonost megillető saját tőke-értéket?”* A válasz meg ez: *„A kérdésben irányadó jogszabály a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt). A korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozó előírások között, a 102. §-ban szabályozza a törvény a társaságból kilépő taggal való elszámolás rendjét. Eszerint a társaságtól megváló taggal - a társasági részesedését átruházó tag kivételével - a tagsági jogviszonya megszűnésének időpontjában fennálló állapot szerint kell elszámolni. A társaságtól megváló tagot - a társaság és a tag eltérő megállapodásának hiányában - a társaság saját tőkéjéből akkora hányadrész illeti meg, amilyen mértékben a vagyoni hozzájárulása viszonyult a társaság jegyzett tőkéjéhez. A társaság saját tőkéjéből a társaságtól megváló tagot megillető arányos rész kiszámításánál - eltérő megállapodás hiányában - a forgalmi értéket kell irányadónak tekinteni. Ez a forgalmi érték megállapítható a számított saját tőke alapján is. A számított saját tőke meghatározása során a társaság a könyveiben értékkel kimutatott eszközeit és kötelezettségeit (ideértve a céltartalékokat és az időbeli elhatárolásokat is) átértékelheti, a könyveiben értékkel nem szereplő, a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (számviteli törvény) 23. §-a szerinti feltételeknek megfelelő eszközöket és a társaságot terhelő kötelezettségeket figyelembe veheti. Az idézett előírások*

nem térnek ki arra, hogy mi alapján kell megállapítani a tagsági jogviszony megszűnésekor fennálló vagyoni állapotot. Álláspontunk szerint amennyiben a könyv szerinti érték megfelelően tükrözi az eszközök és kötelezettségek piaci értékét, és így a vagyoni helyzetet, úgy a számviteli törvény 21. §-a szerinti közbenső mérleg a vagyoni helyzet megállapítására megfelelő és alkalmas eszköz, bár annak kötelező alkalmazását a Gt. nem írja elő. Ugyanakkor, amennyiben a könyv szerinti érték nem tükrözi az eszközök és kötelezettségek piaci értékét, vagyis a valós vagyoni helyzetet, akkor az eszközök és kötelezettségek piaci értékét tartalmazó vagyommérleget indokolt összeállítani a kilépéskori vagyoni állapot megállapítására. [A számviteli törvény 21. §-a, a Gt. 102. §-a]”.

A fentiekből tehát az ered, hogy amennyiben egy kifejezetten gazdasági társaságokról szóló törvény hatálya alá eső átalakulásról van szó, úgy a bíróságok következetesen alkalmazzák azt az elvet, hogy a kiváló taggal szemben nem könyv szerinti értéken, hanem a vagyontárgyak való forgalmi értékén kell elszámolni, máshogy nem is lehet, hiszen ennek hiányában a kiváló tag nem a vagyonelemek reá eső hányadának a reális értékéhez jut hozzá, hanem egy számított értékhez, amelynek semmi köze nincs a valósághoz, ahhoz képest mindig alulértékelt.

Amikor tehát a Kúria azt mondta ki, hogy az Szt. hatálya alá eső szövetkezet (mint közös gazdálkodási alakzat) alakul át egy mindenkor Gt. szerinti gazdasági társasággá, ezt az elvet nem kell alkalmazni, akkor valójában különbséget tett a gazdasági társaságokból kiváló tag és a szövetkezetből kiváló tag között: **míg ez előbbieknél nem engedte meg a kiváló taggal szemben a könyv szerinti érték alkalmazását (tehát ezzel lényegében a tag kifosztását), addig a szövetkezetből kiváló taggal szemben igen.**

Nyilvánvaló, hogy egy közös gazdálkodási alakzat átalakulása esetén az abból kiváló tagok vonatkozásában nem lehet különbséget tenni közöttük a nekik járó vagyoneértékelés körében attól függően, hogy a tag az Szt. (az 1992. évi I. tv.) szerinti szövetkezetből válik ki, vagy a korábbi Gt. (az 1997. évi CXLIV. tv.) szerinti gazdasági társaságból. Itt pedig a Kúria – elkanyarodva a korábbi következetes gyakorlatától – éppen ezt tette meg, ezzel pedig megsértette az Alaptörvény fenti rendelkezését, de nem mellékesen persze ez a szemlélet szemben állt a korábbi Alkotmány 57. § (1) bekezdésével is.

Budapest, 2013. június 22.

Tisztelettel:

panaszos képviselő: dr. Gyöngyösi Zoltán üv.

